

گزارشی جالب و خواندنی از پسر جوانی که سال‌هاست لحظاتش را در کنار خطرناک‌ترین عنکبوت‌های گزراوند

کاشف اسپایدرهای ایرانی

خاطره‌علی نسب تاکنون ۳۰ گونه‌ی جدید از عنکبوت‌ها را کشف کرده و ۲۰۰ گونه‌ی دیگر را برای اولین بار در ایران مشاهده کرده است. او سال‌هاست که با خطرناک‌ترین عنکبوت‌ها زیر یک سقف زندگی می‌کند تا بتواند یک جانور شناس زبده شود. در این شماره‌ی نشریه، به سراغ این جانور شناس رفته‌ایم تا از نزدیک با زندگی کاشف عنکبوت‌های ایرانی آشنا شویم.

بلکه به وسیله‌ی این تارها محیط زندگی انسان‌ها از وجود حشرات آسیب‌رسان و آلوده پاک می‌شود. سال‌هاست در صنعت پزشکی از این تارها برای ساخت نخ پخیه استفاده می‌کنند: «عنکبوت‌ها ناقل بیماری نیستند، آن‌ها حشره‌ها را شکار می‌کنند و به ما کمک می‌کنند تا محیط سالم و آرام‌تری داشته باشیم، به خاطر داشته باشید که بیشتر عنکبوت‌ها بی‌خطر هستند.»

دوستی با عنکبوت‌شناس کانادایی

علیرضا زمانی، به هر زحمتی که بود توانست آدرس ایمیل این عنکبوت‌شناس کانادایی را به دست بیاورد و برای او ایمیل بزند و از عشق و علاقه‌اش به عنکبوت‌ها بگوید: «او الگوی من شد و پس از ارسال آن ایمیل، ارتباط من با او شروع شد و در حال حاضر یکی از دوستان من است و مشغول کار کردن روی پروژه‌های تحقیقاتی مشترکی هستیم.»

سال‌ها بعد آقای زمانی یک کتاب درباره‌ی عنکبوت‌ها منتشر کرد و این عنکبوت‌شناس کانادایی یادداشتی برای آغاز این کتاب نوشت: «کتابی نوشته‌ام به نام «راهنمای میدانی عنکبوت‌ها و عقرب‌های ایران». این کتاب اولین کتاب در خاورمیانه است که با موضوع راهنمای میدانی عنکبوت‌ها منتشر شده است، پنج سال تحقیق کردم و در شهریور ۹۵ این کتاب را منتشر کردم. دوست عنکبوت‌شناس کانادایی من، یکی از یادداشت‌های این کتاب را نوشته و این موضوع برای من افتخار بزرگی است.»

در این کتاب گونه‌های عنکبوت ایران معرفی شده‌اند.

همه‌ی کشفیات من

او تا امروز ۳۰ گونه عنکبوت جدید کشف کرده و ۲۰۰ گونه‌ی دیگر را هم برای اولین بار از ایران معرفی کرده و زندگی آن‌ها را در ایران گزارش داده

سال‌ها پیش در دوران نوجوانی به خاطر علاقه‌ای که به عنکبوت‌ها داشت، تصمیم گرفتم که یک جانورشناس شوم و حالا در ۲۴ سالگی مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد خود را در رشته‌ی جانورشناسی از دانشگاه تهران گرفته‌ام: «ماجرای دوستی من و عنکبوت‌ها بر می‌گردد به دورانی که حتی مدرسه هم نمی‌رفتم. آن زمان هم سن و سال‌های من با دیدن یک عنکبوت یا می‌ترسیدند یا این که این بندپای زیبارا تلف می‌کردند اما من آرام‌دم، گوشه‌ای می‌نشستم و با دقت آن‌ها را نگاه می‌کردم، حتی سر و صدا هم نمی‌کردم تا عنکبوت را نترسانم.»

علیرضا زمانی: «سیزده ساله بود که یک اتفاق جالب باعث شد همه چیز برایش رنگ و بوی جدی‌تری بگیرد: «در آن سن و سال، به جای دیدن کارتون و فیلم، بیشتر بیننده‌ی فیلم‌های مستند بودم تا این که یک روز مستندی درباره‌ی زندگی یک عنکبوت‌شناس کانادایی دیدم. این عنکبوت‌شناس دوربین را به زیستگاه‌های عنکبوت‌ها می‌برد و در باره‌ی گونه‌های مختلف عنکبوت‌ها حرف می‌زد. بعد از دیدن این مستند بود که تحقیقات من شروع شد.»

مجبور هستم به خاطر تحقیقاتم درباره‌ی تولیدمثل جانوران مورد علاقه‌ام در کنار آن‌ها زندگی کنم اما اعضای خانواده‌ام هم دیگر به این موضوع عادت کرده‌اند

عنکبوت‌های شکارگر

جانورشناس جوان، در حالی که عنکبوتی بزرگ را در دست دارد توضیحاتی درباره‌ی این موجودات می‌دهد: «عنکبوت‌ها شکارگر هستند، آن‌ها در گروه حشرات نیستند و در شاخه‌ی بندپایان و سپس در زیر شاخه‌ی «کلیسر داران» قرار می‌گیرند. آن‌ها بدن دو قسمتی و چهار جفت یعنی هشت پا دارند. برخلاف حشرات که بدن سه قسمتی و شش پا دارند.»

تاری که عنکبوت‌ها می‌بافند، آنتی‌باکتریال و ضد قارچ است و هیچ دردمسری برای انسان ندارد

است: «عنکبوت‌هایی وجود دارند که در ایران کشف نشده بودند و من توانستم ۳۰ گونه از این عنکبوت‌ها را شناسایی و معرفی کنم. علاوه بر این در تحقیقاتم موفق شدم ۲۰۰ گونه از عنکبوت‌هایی را که در دیگر نقاط جهان کشف شده اما در ایران گزارش نشده بودند شناسایی کنم و به دنیا گزارش دهم که این عنکبوت‌ها در ایران نیز زندگی می‌کنند.»

گزارش یک زندگی

او اولین عنکبوت خطرناک عمرش را زمانی دید که ۱۲ ساله بود: «یک شب به صورت اتفاقی عنکبوتی را پیدا کردم، گرفتمش و در شیشه ازش نگهداری کردم، مدتی بعد وقتی که این عنکبوت تلف شد جسدش را در یک شیشه الکل انداختم و آن را در اتاقم نگهداری می‌کردم، وقتی به دانشگاه رفتم و سر کلاس‌های جانورشناسی نشستم، یک روز این شیشه را به آزمایشگاه بردم و پس از تحقیقات زیاد متوجه شدم این عنکبوت از گونه‌ی عنکبوت «منزوی مدیترانه‌ای» است. این اولین باری بود که زندگی یک عنکبوت منزوی مدیترانه‌ای در کشور ایران به دنیا گزارش می‌شد.»

عنکبوت منزوی مدیترانه‌ای عادت دارد در مکان‌های تاریک پنهان شود و شب‌ها به دنبال شکار برود. آن قدر این عنکبوت منزوی است که اگر در زیستگاه‌های مخصوصی به دنبالش نگردی نمی‌توانی آن را ببینی. البته این جانور خطرناک است، زهرش «افت‌گرا» است و با گزش می‌تواند به فردی که سیستم ایمنی بدنش ضعیف است آسیب برساند و حتی او را بکشد.»

تا کنون برای مقابله با زهر عنکبوت منزوی یادزهر مناسبی ساخته نشده است: «به خاطر ویژگی‌های خاص و خاصیت بیوشیمی زهر عنکبوت منزوی مدیترانه‌ای، ساخت یادزهر مقاوم برای زهر آن مشکل است.»

اولین کشف

مرد عنکبوتی ایران، اولین بار در جزیره‌ی هرمز، عنکبوتی را کشف کرد: «جانورشناسان زندگی پر از سفری دارند آن‌ها باید برای تحقیقات و شناسایی و کشف گونه‌های جدید به زیستگاه‌های مختلف بروند، من در یکی از اولین سفرهایم در جزیره‌ی هرمز یک گونه‌ی جدید از عنکبوت‌های ایرانی را کشف کردم، این عنکبوت در نزدیکی خلیج فارس زندگی می‌کرد و تاروی در یک درز بافته بود.»

علیرضا عنکبوت را گرفت و آن را به آزمایشگاه آورد و متوجه شد او تنها کاشفی است که این عنکبوت را در ایران دیده است: «ماش را گذاشتم عنکبوت در زباف خلیج فارس، چون زیستگاهش در نزدیکی خلیج فارس بود و تور بافته شده‌ی این جانور در یک درز دیده شده بود.»

زندگی، زیر یک سقف

آقای زمانی همراه با اعضای خانواده‌اش زندگی می‌کند، او در اتاق

شخصی خود از بیش از ۵۰ عنکبوت و تعداد زیادی رتیل و عقرب نگهداری می‌کند، تمام درزهای در و دیوارها در اتاق او گرفته شده است: «مجبور هستم به خاطر تحقیقاتم درباره‌ی تولید مثل جانوران مورد علاقه‌ام در کنار آن‌ها زندگی کنم اما اعضای خانواده‌ام هم دیگر به این موضوع عادت کرده‌اند.»

او در قسمتی از اتاقش یک خانه‌ی شیشه‌ای پر از سوسک دارد. «من مجبور هستم غذای برخی از موجوداتی را که در خانه نگهداری می‌کنم خودم پرورش بدهم، به همین خاطر یک گونه سوسک را انتخاب کرده‌ام و برای خوراک عنکبوت‌ها، این گونه را پرورش می‌دهم.»

رمز آلودی در قشتم

جزیره‌ی قشتم او را به یاد یکی از جالب‌ترین سفرهای علمی‌اش می‌اندازد. او مدت‌ها پیش به دنبال یک گونه‌ی خاص از عنکبوت‌ها به قشتم سفر کرد و در زیر یک سنگ، عنکبوتی شگفت‌انگیز را پیدا کرد: «عنکبوت‌های جزر و مدی، در بعضی نقاط دنیا دیده شده‌اند اما در خاورمیانه و در غرب آسیا، عنکبوت‌های جزر و مدی تا کنون دیده نشده است. من در یکی از سفرهایم عنکبوتی را زیر یک سنگ پیدا کردم، خیلی هیجان‌زده شده بودم اما با خودم گفتم شاید یک عنکبوت خشکی زی بوده که باد او را به این جا آورده است. زمانی که به آزمایشگاه رسیدم و زیر میکروسکوپ این جانور را نگاه کردم متوجه شدم این عنکبوت ماده، گونه‌ی جدیدی است و در حقیقت، یک عنکبوت جزر و مدی است، به همین خاطر دوباره به قشتم برگشتم تا اطلاعاتی درباره‌ی زندگی این عنکبوت زیبا به دست بیاورم. او بعد از تحقیقاتش متوجه شد این عنکبوت، زندگی بسیار عجیب و

غریبی دارد و در مرجان‌ها زندگی می‌کند: «این جانور در حالت مد به داخل حفره می‌رود و تور ابریشمی خود را دور محل زندگی‌اش می‌بندد و در حالت جزر از جانوران کوچک تغذیه می‌کند.»

آقای زمانی پس از یک سفر یک هفته‌ای توانست نر این عنکبوت را هم پیدا کند: «اسم این گونه را گذاشتم انینگ ماتیکا به معنی (رمز آلود). نزدیک‌ترین گونه به این عنکبوت که یکی از عنکبوت‌های خوشبویانند این گروه است، سال‌ها پیش در کره گزارش شده بود.»

اسپایدرمن‌هایی که تیتیر شدند

چند ماه پیش او به همراه تیم تحقیقاتی به یک سفر علمی به کوهستان‌های نزدیک به تهران رفته بود: «در منطقه‌ی کوهستانی نزدیک به تهران، با مجموعه‌ی تور گسترده‌ای روبه‌رو شدیم، تور ضخیم بافته شده بود ما زیر این تور که سی سانتی‌متر بود سه گونه‌ی جدید پیدا کردیم و کلی هیجان زده شدیم، وقتی که می‌خواستیم این عنکبوت‌ها را نامگذاری کنیم یاد فیلم‌های اسپایدرمن (مرد عنکبوتی) افتادم و نام یکی از این گونه‌ها را عنکبوت «در زباف گارفیلد» (نام یکی از بازیگران این فیلم) گذاشتم. یکی دیگر را به احترام دکتر حسین آخانی «در زباف آخانی» و دیگری را به احترام دکتر حسین رجایی که شب پره‌شناس هستند به نام عنکبوت «توری‌باف رجایی» نامگذاری کردم.»

او ادامه می‌دهد: «یکی دیگر از عنکبوت‌هایی که کشف کردم را نیز با توجه به قسمت‌های مختلف فیلم اسپایدرمن، نامگذاری کردم. این عنکبوت «در زباف مگوایر» نام گرفت. به یاد دارم وقتی که عنکبوت‌های کشف شده نام بازیگران قسمت‌های مختلف فیلم اسپایدرمن را گرفتند، خیرش تیتیر بزرگ‌ترین خیرگزاری‌های جهان شد و کلی سر و صدا به پا کرد.»

مهارت عنکبوت‌گیری

ماندم چرا که کوچک‌ترین صدایی باعث می‌شود تا صید این عنکبوت را از دست بدهیم و تحقیقاتمان نیمه‌کاره بماند، حتی صدای نفس زدن انسان هم می‌تواند این عنکبوت را بترساند و اگر بترسد تا چند ساعت نمی‌توان او را در محل زندگی‌اش پیدا کرد.»

مرد عنکبوتی ایران آرزوهای بزرگی در سر دارد او می‌خواهد تا چند سال دیگر تمام عنکبوت‌های ناشناخته‌ی ایران را به دنیا معرفی کند: «قصدم جهانی کردن عنکبوت‌های شگفت‌انگیز ایرانی است، علاوه بر این ایجاد رابطه‌ی صلح‌آمیزتری بین انسان‌ها و این جانوران، هدف دیگر من است که با برگزاری کلاس‌های آموزشی و اطلاع‌رسانی در این باره می‌توانم به این هدفم برسم.»

یکی از مراحل که جانورشناسان برای تحقیق و اکتشاف در زمینه‌ی عنکبوت‌ها طی می‌کنند عنکبوت‌گیری است. آن‌ها باید پس از گشتزنی و بررسی در زیستگاه‌ها به محض دیدن عنکبوت مورد نظر، جانور را بگیرند و آن را داخل یک شیشه‌ی بیندازند و به آزمایشگاه ببرند و تحقیقاتشان را در این باره کامل کنند اما کمتر کسی می‌داند که فقط یک رفتارشناس عنکبوت می‌تواند عنکبوت گیر باشد: «سفری داشتم به سیستان و بلوچستان تا بتوانم سه عنکبوت مورد نظر را شناسایی کنم. به منطقه‌ی «سرسریاز» رسیدم و جست‌وجو را آغاز کردم و پس از ساعت‌ها دو گونه از این عنکبوت‌ها را پیدا کردم. ابتدا طعمه‌ای برای او گذاشتم و در سکوت منتظر